

JAARVERSLAG 2009

JAARPLAN 2010

IDEË 59

Neem één raad aan. Deze: dat ge geen raad aanneemt.

Multatuli, Ideën I

Eduard Douwes Dekker (alias Multatuli) werd in 1840 benoemd tot tweede commies bij de Algemene Rekenkamer te Batavia en werkte er twee-en-een-half jaar.

REKENKAMER UTRECHT

LEDEN

- ◆ dr. R.V. (Rob) Bijl
- ◆ mr. W.R. (Watze) de Boer (voorzitter)
- ◆ mr. drs. G.N.J.A. (Gerard) Bukkems
- ◆ B.J.L. (Ben) Degenhart

MEDEWERKERS STAFBUREAU 2010

- ◆ drs. M. (Mario) van den Berg (senior onderzoeker, vanaf 18 augustus 2009)
- ◆ drs. M. (Maaïke) van Elteren (onderzoeker)
- ◆ J.W. (Jan Willem) de Jong (ondersteuning, vanaf september 2009)
- ◆ drs. F. (Floris) Roijackers (secretaris)
- ◆ drs. J (Joop) van der Zee (senior onderzoeker)

MEDEWERKERS STAFBUREAU 2009

- ◆ drs. G. (Geke) Bouwers (projectleider, tot april 2009)
- ◆ V. (Vincent) Ruijter BA (ondersteuning, tot september 2009)

CONTACTGEGEVENS

Postadres: Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon: 030 - 286 1383
Fax: 030 - 286 1311
E-mail: rekenkamer@utrecht.nl
Website: www.rekenkamer.utrecht.nl

VOORWOORD

Op 3 maart 2010 waren de gemeenteraadsverkiezingen. Bij het ter perse gaan van dit Jaarverslag en Jaarplan van de Rekenkamer Utrecht was de uitslag nog niet bekend. Op basis van de kandidatenlijsten van de politieke partijen konden wij wel vaststellen dat er, hoe dan ook, veel nieuwe raadsleden aantreden.

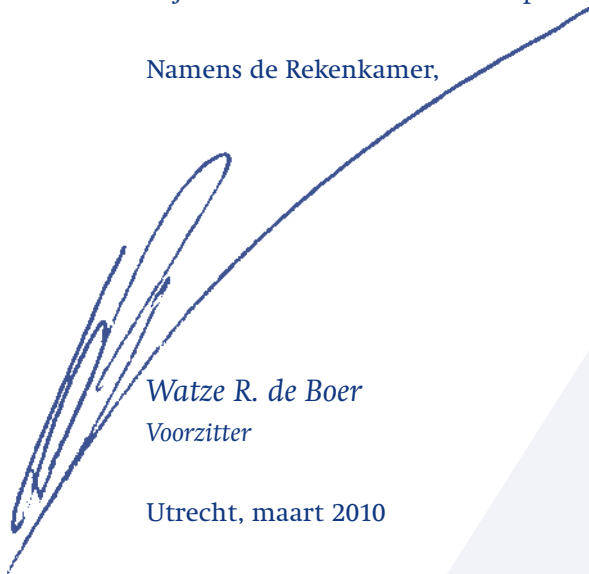
Voor de Rekenkamer maakt het niet uit hoe de samenstelling van de raad is. Wij beoordelen de inhoud van afspraken die in de gemeenteraad worden gemaakt niet vanuit een politiek invalshoek ("wat is wenselijk?"), maar vanuit een beleidsanalytische invalshoek. Wij gaan na wat er terecht komt van de afspraken tussen de raad en het college van B&W over de inzet van de gemeentelijke middelen. Is het beleid helder, goed onderbouwd en uitgewerkt in een praktische en haalbare aanpak? Komt de uitvoering van het beleid van de grond? Legt het college van B&W goed verantwoording af? Wat zijn de resultaten?

Een gemeenteraad met veel nieuwe leden maakt het voor ons van belang dat wij de positie, rol en werkwijze van de Rekenkamer uitleggen. Een veelgehoord misverstand is bijvoorbeeld dat de gemeenteraad aan de Rekenkamer opdrachten geeft. Zo is het door de wetgever niet bedoeld. De Rekenkamer is een controleorgaan dat onafhankelijk van het politieke bestuur tot oordelen komt. Zij bepaalt zelf wat zij onderzoekt en hoe zij het onderzoek aanpakt, zonder politieke inmenging. Na afronding van het rekenkameronderzoek is de politiek aan zet.

Deze, in de gemeentewet verankerde, onafhankelijkheid gaat gepaard met een plicht om zeer transparant te werken. 'Onafhankelijk' is geen synoniem van 'ontoegankelijk'. Wij treden daarom graag in overleg met de gemeenteraad over ons onderzoeksprogramma; wij kondigen ons onderzoek aan bij het college van B&W en geven een toelichting als het college dat wenst; we streven naar navolgbare oordelen in onze rapportages en een heldere presentatie van de conclusies en aanbevelingen. En wij leggen verantwoording af aan de gemeenteraad over ons werk. Daarvoor is dit gecombineerde Jaarverslag 2009 en Jaarplan 2010 bedoeld.

Multatuli verwoordt in idee 59 de dubbelzinnigheid waar raadsleden mee te maken krijgen (zie binnenkant kaft). Een raadslid moet vertrouwen op de deugdelijkheid van de voorstellen en adviezen van het college van B&W en zijn ambtelijke adviseurs, maar hij of zij moet tegelijkertijd ook de rol vervullen van kritische controleur en volksvertegenwoordiger. Wij wensen u veel wijsheid toe in de nieuwe raadsperiode.

Namens de Rekenkamer,

Watze R. de Boer
Voorzitter

Floris Roijackers
Secretaris

Utrecht, maart 2010

INHOUDSOPGAVE

JAARVERSLAG 2009

1	Terugblik op 2009	4
1.1	Inleiding	4
1.2	Wat hebben we gedaan?	4
1.3	Wat hebben we bereikt?	7
1.4	Wat heeft het gekost?	9

JAARPLAN 2010

2	De plannen voor 2010	11
2.1	Inleiding	11
2.2	Wat willen we bereiken?	11
2.3	Wat gaan we daarvoor doen?	11
2.4	Wat gaat het kosten?	15

BIJLAGEN

1	Publicaties Rekenkamer Utrecht	16
2	Groslijst onderzoeksonderwerpen	17
3	Checklist informatievoorziening grote projecten	18

1 TERUGBLIK OP 2009

1.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk kijken we terug op de activiteiten die wij hebben verricht in 2009. We volgen daarbij de vragen die in de gemeentelijke begrotings- en verantwoordingsdocumenten worden gehanteerd: “wat hebben we gedaan in 2009?” (activiteiten), “wat hebben we bereikt?” (resultaten) en “wat heeft het gekost?” (financieel overzicht 2009)? In paragrafen 1.2 respectievelijk 1.3 geven we een beeld van de activiteiten en bereikte resultaten in 2009. Paragraaf 1.4 bevat een overzicht van de financiën van de Rekenkamer in 2009.

1.2 WAT HEBBEN WE GEDAAN?

Model Rekenkamer Utrecht

Taak Rekenkamer

De Rekenkamer Utrecht vervult een wettelijke taak: zij doet “onderzoek naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur” (Gemeentewet, artikel 182). De algemene doelstelling van de Rekenkamer hebben wij omschreven in een bondige missie.

Missie Rekenkamer

De Rekenkamer Utrecht wil een bijdrage leveren aan het toetsen en verbeteren van de doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid, het beheer en de organisatie van de gemeente Utrecht en de controle op de rechtmatigheid van het financieel beheer en de financiële verantwoording.

Organisatie

De Rekenkamer Utrecht bestaat anno 2010 uit vier leden. De Rekenkamer heeft een eigen stafbureau (3,6 fte) onder leiding van de secretaris.

Bevoegdheden

De Rekenkamer heeft de bevoegdheid om alle documenten in te zien en alle informatie in te winnen bij het gemeentebestuur, die wij nodig achten voor het ten uitvoer brengen van onze missie. Dit is vastgelegd in de Gemeentewet (artikel 183).

Wederhoor

Om de juistheid en volledigheid van de rapportages te waarborgen hanteren wij een procedure van wederhoor. De ambtenaren die verantwoordelijk zijn voor het onderwerp van onderzoek krijgen de gelegenheid om het conceptrapport van de Rekenkamer te controleren (ambtelijk wederhoor). Als het rekenkamerrapport door ons is vastgesteld zenden wij het aan het college van B&W. Het college wordt in de gelegenheid gesteld een inhoudelijke reactie te geven op de conclusies en aanbevelingen van de Rekenkamer (bestuurlijk wederhoor). De bestuurlijke reactie wordt opgenomen in het eindrapport en voorzien van een nawoord van de Rekenkamer. Wij rapporteren aan de gemeenteraad.

Doelgroepen

Onze belangrijkste doelgroepen zijn de Utrechtse gemeenteraad en het college van B&W. Daarnaast brengen we de resultaten van onze onderzoeken onder de aandacht bij de

gemeentelijke diensten, de instellingen waar de gemeente mee samenwerkt en de Utrechtse burgers, via onze website www.rekenkamer.utrecht.nl en de media. Op de website staat ook een ideeënbus voor burgers met suggesties voor rekenkameronderzoek.

In onze brochure *Over plussen en minnen...* (geactualiseerd in 2010) staat een uitgebreide beschrijving van onze werkwijze.

Publicaties in 2009

In 2009 publiceerden wij drie rapporten: een rekenkamerbrief (korte rapportage) over uitgezette gelden, een onderzoek naar de informatievoorziening aan de raad over het project Stationsgebied en een vervolgonderzoek naar het jeugd-en-veiligheidsbeleid.

Onderzoeksrapporten in 2009

- ◆ **UITGEZETTE GELDEN - IN IJZER EN BETON (JANUARI 2009)**
- ◆ **PROJECT STATIONSGBIED.**
Informatievoorziening aan de gemeenteraad (mei 2009)
Inclusief Checklist Informatievoorziening grote projecten (zie bijlage 3)
- ◆ **JEUGD EN VEILIGHEID – WORDT GEVOLGD.**
Vervolgonderzoek naar het jeugd-en-veiligheidsbeleid (oktober 2009)

Uitgezette gelden – in ijzer en beton

Dit onderzoek gaat over de wijze waarop de gemeente omgaat met geld dat zij tijdelijk niet nodig heeft. De aanleiding voor het onderzoek was de berichtgeving over gemeenten en provincies die geld verloren omdat ze dat hadden uitstaan bij banken die in grote problemen kwamen door de kredietcrisis. Wij gingen na of de gemeente Utrecht ook dat risico liep. Daarnaast keken wij naar de brede betekenis van de kredietcrisis voor de gemeente: de mogelijke effecten daarvan op de bedrijfsvoering van de gemeente Utrecht.

Project Stationsgebied. Informatievoorziening aan de gemeenteraad Utrecht

De Rekenkamer beantwoordt in dit rapport de vraag of de informatie waarover de raad beschikt voldoende is om zijn kaderstellende en controlerende rol te kunnen vervullen met betrekking tot het project Stationsgebied. Wij deden voorstellen voor een nauwere betrokkenheid van de gemeenteraad bij de besluitvorming over de herstructurering van het stationsgebied. Bij het rapport boden wij een checklist aan de raad aan. Deze geeft op hoofdlijnen aan welke informatie de raad nodig heeft om sturing te geven aan een groot gemeentelijk project (*Checklist informatievoorziening grote projecten*; zie bijlage 3).

Jeugd en veiligheid – wordt gevolgd

Dit rapport is het resultaat van een vervolgonderzoek naar het jeugd-en-veiligheidsbeleid van de gemeente. In dit onderzoek gingen wij na in hoeverre het college de raadsbesluiten van juni 2005 heeft uitgevoerd, die werden genomen naar aanleiding van het rekenkamerrapport *Jeugd en veiligheid. Een onderzoek naar het jeugd-en-veiligheidsbeleid van de gemeente Utrecht (2005)*.

Lopend onderzoek in 2009

In 2009 zijn we met drie onderzoeken gestart, waarvan de resultaten in 2010 gepubliceerd zullen worden.

- ◆ ONDERWIJSHUISVESTING
- ◆ VERVOLGONDERZOEK 2006-2009
- ◆ LEEFBAARHEIDSBUDGET

Onderwijshuisvesting

In februari 2009 startten wij een onderzoek naar het onderwijshuisvestingsbeleid van de gemeente Utrecht. Wij wilden het rapport vóór de verkiezingen in 2010 uitbrengen, maar dat is niet gelukt. Capaciteitsgebrek is hiervan de voornaamste oorzaak. De Rekenkamer besloot in december 2009 prioriteit te geven aan het vervolgonderzoek 2006-2009 dat al liep (zie de alinea hierna). De publicatie van het rapport Onderwijshuisvesting is uitgesteld tot september 2010 (zie hoofdstuk 2: Jaarplan 2010).

Vervolgonderzoek 2006-2009

In het Vervolgonderzoek 2006-2009 beschrijft de Rekenkamer de actuele stand van zaken van zes rapporten die de Rekenkamer in de periode 2006-2009 heeft uitgebracht en waarvan de doorwerking nog niet in kaart is gebracht. Het betreft de volgende rapporten:

- 2009: *Uitgezette gelden* (treasuryfunctie)
- 2008: *Betaalde baan* (loonkostensubsidieregeling)
- 2008: *UW Holding BV* (sturing en toezicht)
- 2007: *Gericht en geregeld* (handhaving van regels)
- 2007: *Berichten aan burgers* (persberichten)
- 2006: *Maak werk van bijstand* (re-integratiebeleid)

Het onderzoek is in september 2009 opgestart. Publicatie van het onderzoek staat gepland voor mei 2010, aan het begin van de nieuwe raadsperiode (zie hoofdstuk 2: jaarplan 2010).

Leefbaarheidsbudget

In oktober 2009 startten wij met een onderzoek naar het leefbaarheidsbudget. Publicatie staat gepland voor mei 2010 (zie hoofdstuk 2: jaarplan 2010).

Overige activiteiten

In 2009 coördineerde de Rekenkamer Utrecht het G4+1 Overleg; het overleg van de Rekenkamers van de G4 en de Randstedelijke Rekenkamer (de Rekenkamer van de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland). In oktober 2009 organiseerden wij een onderzoekersdag voor de G4+1 Rekenkamers. De dag stond in het teken van onderwerpselectie voor een gezamenlijk onderzoek (zie hoofdstuk 2: Jaarplan 2010).

1.3 WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Met onze publicaties en presentaties willen wij een bijdrage leveren aan het oplossen van knelpunten in het functioneren van de gemeente Utrecht. De Rekenkamer heeft zelf geen beslissingsbevoegdheid en doorzettingsmacht; dat past ook niet bij haar onafhankelijke controlerende rol. Het is dus aan de gemeenteraad, het college en de ambtelijke organisatie van de gemeente Utrecht om de verbeteringen door te voeren, of verantwoording af te leggen als dat niet gebeurt.

De vraag “wat hebben we bereikt?” drukken wij uit in de mate waarin:

- a) de raad onze aanbevelingen overneemt;¹
- b) het college van burgemeester en wethouders toezeggingen doet om aanbevelingen uit te voeren en actie onderneemt om de toezeggingen en raadsbesluiten uit te voeren;
- c) het functioneren van de gemeente daadwerkelijk verbetering te zien geeft naar aanleiding van het rekenkameronderzoek.

Van de drie rapporten die wij hebben gepubliceerd in 2009 zijn alle aanbevelingen overgenomen door de raad. Op één punt werd een raadsadvies van de Rekenkamer aangepast, door een amendement van de raad (2009/A6).

Uitgezette gelden – in ijzer en beton

De rekenkamerbrief *Uitgezette gelden – in ijzer en beton* is in januari 2009 gepubliceerd en werd op 10 februari besproken in de commissie Mens en Samenleving. Het raadsadvies van de Rekenkamer werd op 12 maart 2009 vastgesteld door de raad. Met vier van de vijf aanbevelingen stemde de commissie in. Deze aanbevelingen richtten zich op het naleven van de regels voor uitzetten van gelden, de dossiervorming, de afstemming tussen het lenen en uitzetten van geld, en het verkrijgen van inzicht in de gevolgen van de economische crisis voor Utrecht. De discussie in de commissie spitste zich toe op de eerste aanbeveling van de Rekenkamer: “leg de voorzichtige praktijk van het uitzetten van geld die het college hanteert vast in het Treasurystatuut” (“in ijzer en beton”). Verschillende fracties vroegen zich af wat de toegevoegde waarde van deze aanbeveling was en of het noodzakelijk was de regelgeving meteen aan te passen. Tijdens de raadsvergadering werd een amendement aangenomen waarin het college de opdracht kreeg het Treasurystatuut tegen het licht te houden, zodra ook de wijzigingen in de landelijke regelgeving konden worden meegenomen. Tot dat moment diende het college de voorzichtige praktijk van het uitzetten van gelden te continueren.

Inmiddels voeren wij een vervolgonderzoek uit naar de mate waarin het college de uitvoering van de raadsbesluiten heeft opgepakt (zie hoofdstuk 2: Jaarplan 2010).

¹ De Rekenkamer stelt het raadsadvies op, op basis van haar conclusies en aanbevelingen uit het onderzoek. De raad kan het raadsadvies integraal overnemen, amenderen of naast zich neerleggen. Als de raad het raadsadvies, al dan niet na amendering, vaststelt, is het een raadsbesluit met opdrachten van de raad aan het college van B&W.

Project Stationsgebied

In mei 2009 publiceerde de Rekenkamer het rapport *Project Stationsgebied. Informatievoorziening aan de gemeenteraad van Utrecht*. Het rapport werd besproken in de commissie Stad en Ruimte van 2 juli 2009 en het raadsadvies van de Rekenkamer werd door de raad vastgesteld op 7 juli 2009. Hierbij werden alle aanbevelingen van de Rekenkamer overgenomen en gaf de raad het college de opdracht om:

- ◆ Een eenmalige integrale verantwoordingsrapportage op te stellen, met een actueel eindbeeld van het stationsgebied, waardoor de raad weer een up-to-date beeld heeft van inhoudelijke ontwikkeling van het project Stationsgebied.
- ◆ De informatie voor de raad over het project Stationsgebied overzichtelijker te maken. Wij deden hiervoor enkele suggesties.

Daarnaast deed de Rekenkamer de aanbeveling aan de raad om na te gaan hoe hij de eigen inhoudelijke rol bij het project Stationsgebied kan versterken, bijvoorbeeld door bij de start van de ontwikkeling van een deelplan meer invloed te kunnen hebben op de uitgangspunten.

De wethouder deed tijdens de commissievergadering de toezegging om na de zomer 2009 een bijeenkomst te organiseren om met de raad afspraken te maken over de wijze waarop de raadsbesluiten zullen worden uitgevoerd. Op 30 september 2009 heeft de wethouder de raad geïnformeerd over de wijze waarop hij de raadsbesluiten wil inwilligen en raadsleden gevraagd zich aan te melden voor een begeleidingsgroep.

Tijdens de raadsvergadering legden verschillende fracties het verzoek neer bij de Rekenkamer tot verdiepend onderzoek. Dit zou zich moeten toespitsen op de financiële risico's van het project Stationsgebied als geheel en deelprojecten in het bijzonder. De overschrijding van het in 2008 door de gemeenteraad ter beschikking gestelde bouwbudget van het Muziekpaleis was hiervoor de concrete aanleiding. In een brief aan de gemeenteraad (d.d. 7 januari 2010) hebben wij toegelicht waarom we voorlopig van afzien van dit verdiepende onderzoek. De belangrijkste reden is dat de subcommissie Controle en Financiën een onderzoek laat uitvoeren door de Interne Auditafdeling naar de interne beheersing van grote projecten.

Jeugd en veiligheid – wordt gevolgd.

In oktober 2009 publiceerden wij het rapport *Jeugd en veiligheid – wordt gevolgd*, een vervolgonderzoek naar het jeugd-en-veiligheidsbeleid van de gemeente Utrecht. Wij gingen na of de raadsbesluiten die voortkwamen uit ons rapport *Jeugd en veiligheid* (2005) door het college van B&W zijn uitgevoerd. Op basis van het onderzoek constateerde de Rekenkamer dat een aantal belangrijke knelpunten die wij in 2005 identificeerden door het college zijn opgepakt.

De gemeente is beter op de hoogte van de aard, omvang en oorzaken van jeugdoverlast en -criminaliteit, de aanpak is beter onderbouwd en de slagvaardigheid van de organisatie is vergroot. Daarmee is het Utrechtse jeugd-en-veiligheidsbeleid de afgelopen jaren verbeterd.

Uit het onderzoek kwam ook een aantal punten naar voren die de gemeente moet oppakken:

- ◆ De aard, omvang en oorzaken van de problemen die worden veroorzaakt door kinderen jonger dan 12 jaar zijn niet goed in beeld en er is nog geen aanpak voor deze doelgroep.
- ◆ De samenhang in de gemeentelijke maatregelen (projecten) op het gebied van het jeugd-en-veiligheidsbeleid moet verbeteren.
- ◆ Het zicht op de effectiviteit van het jeugd-en-veiligheidsbeleid is nog onvoldoende.

Naar aanleiding van deze punten deed de Rekenkamer opnieuw aanbevelingen, bijvoorbeeld hoe het college beter zicht kan krijgen op de effecten van het beleid. Het college deed in zijn reactie en tijdens de bespreking van het onderzoek in de commissie Mens en Samenleving van 24 november 2009 een aantal toezeggingen. De leden van de raadscommissie gaven tijdens de bespreking aan dat zij van het college graag willen zien hoe de aanbevelingen concreet worden uitgewerkt. Het raadsvoorstel werd door de raad vastgesteld op 3 december 2009. Alle aanbevelingen werden door de raad overgenomen.

Betrokken van buiten – wordt gevolgd

In november 2008 publiceerde de Rekenkamer het rapport *Betrokken van buiten – wordt gevolgd. Een vervolgonderzoek naar externe inhuur*. Naar aanleiding van de bespreking in de commissie Stad en Ruimte (11 december 2008) verzocht de raadscommissie de wethouder om een plan van aanpak op te stellen voor een doeltreffender inhuur van externe deskundigen. Dit plan van aanpak werd besproken in de vergadering van de commissie in juni 2009. Hierin doet het college B&W voorstellen om te komen tot een inkoopbeleid en een betere informatiehuishouding wat betreft externe inhuur. Het raadsadvies van de Rekenkamer dat voortkwam uit ons onderzoek *Betrokken van buiten – wordt gevolgd* is daarna vastgesteld (juli 2009).

1.4 WAT HEEFT HET GEKOST?

In 2009 hebben wij het budget licht overschreden (zie financieel overzicht).²

Financieel overzicht 2009

	BEGROTING 2009	JAARREKENING 2009
Personeelskosten stafbureau	230.000	236.000
Honorering leden Rekenkamer	40.000	43.000
Bureaunkosten	16.000	26.600
Onderzoek uitbesteed	33.000	21.500
Overig uitbesteed werk	16.000	17.500
TOTAAL	335.000	344.600

² Overigens is de begroting 2009 van de Rekenkamer gedurende het jaar technisch bijgesteld naar EUR 338.000, waarmee de overschrijding EUR 6.600 bedraagt.

Personeelskosten

De personeelskosten van het stafbureau zijn licht overschreden in 2009. Dit werd onder meer veroorzaakt door het uit dienst treden van één de medewerkers (uitkering vakantiedagen). Het ziekteverzuim was in 2009 4,2%.

Honorering leden

De honorering van de leden van de Rekenkamer vindt plaats op basis van de Verordening Rekenkamer Utrecht (2005).

Bureaunkosten

De bureaunkosten van de Rekenkamer zijn overschreden in 2009. De bureaunkosten bestaan uit kosten voor de bedrijfsvoering (ICT, portiekosten, abonnementen, lidmaatschap Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRK), etc.). De overschrijding werd veroorzaakt door onvoorziene wervingskosten en opleidingskosten.

Onderzoek uitbesteed

Voor ons onderzoek Onderwijshuisvesting hebben wij een externe kracht ingehuurd, om capaciteitsproblemen tijdelijk op te lossen.

Overig uitbesteed werk

Dit betreffen de opmaak- en drukkosten van onze rapporten en ander drukwerk (bijvoorbeeld de *Checklist informatievoorziening grote projecten*).

2 DE PLANNEN VOOR 2010

2.1 INLEIDING

In dit jaarplan 2010 presenteren wij het lopende en het nieuwe onderzoek van de Rekenkamer. Het jaarplan volgt de vragen “wat willen wij bereiken?” (doelen), “wat gaan we daarvoor doen?” (activiteiten) en “wat gaat het kosten?” (begroting 2010).

2.2 WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Doel Rekenkamer

Het doel van de Rekenkamer is een bijdrage te leveren aan een goed functionerende gemeente, zowel wat betreft de beleids- als wat betreft de bedrijfsvoering (zie Jaarverslag 2009: Missie Rekenkamer Utrecht). Op basis van onderzoek geven wij gerichte adviezen aan de gemeenteraad over hoe de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeente kan worden verbeterd. Vervolgens weegt de gemeenteraad af of hij de adviezen van de Rekenkamer wil omzetten in opdrachten aan het college van B&W (raadsbesluiten). Twee à drie jaar daarna kijken wij in hoeverre het college van B&W de raadsbesluiten heeft uitgevoerd en of de beleids- en/of bedrijfsvoering daadwerkelijk is verbeterd op die gebieden.

Onderzoek in 2010

Wij kiezen jaarlijks een aantal onderwerpen voor nieuw onderzoek, op basis van een inschatting van de meerwaarde van een rekenkameronderzoek. Wij houden een groslijst van onderwerpen bij, die is samengesteld door onszelf, mede op basis van suggesties uit de raad en van burgers (zie bijlage 2: Groslijst van onderwerpen). We gaan voor deze onderwerpen na of er grote financiële en inhoudelijke risico's zijn en of er aanwijzingen zijn voor bijvoorbeeld ondoelmatigheid op die terreinen. Uiteindelijk kiezen we de onderwerpen waarvan het belang het grootste is en waarvan we denken dat een rekenkameronderzoek het meest kosteneffectief is (het meeste kan opleveren gegeven de beperkte middelen die we hebben).

Voor 2010 hebben we één nieuw onderwerp gekozen (Aanpak luchtkwaliteit). We hebben twee redenen om maar één onderzoek te agenderen: er zijn lopende onderzoeken die we eerst moeten afronden en we willen de nieuwe raad de gelegenheid geven om suggesties te doen voor nieuw onderzoek. Na de zomer van 2010 zullen wij de raad hiervoor benaderen.

2.3 WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Lopend onderzoek

Een aantal onderzoeken dat in 2009 is gestart, loopt door in 2010.

LOPEND ONDERZOEK

- ◆ VERVOLGONDERZOEK 2006-2009
- ◆ LEEFBAARHEIDSBUDGET
- ◆ ONDERWIJSHUISVESTING
- ◆ VERVOLGONDERZOEK RE-INTEGRATIEBELEID

PUBLICATIE

Mei
Mei
September
December

Vervolgonderzoek 2006-2009

In september 2009 zijn wij gestart met een vervolgonderzoek over de mate waarin raadsbesluiten over onze rapporten in de periode 2006-2009 door het college van B&W zijn uitgevoerd of in uitvoering zijn genomen. Het doel van het vervolgonderzoek is de raad te informeren over de voortgang en hem in zijn controlerende taak te ondersteunen. Het gaat om de volgende onderwerpen:

- 2009: *Uitgezette gelden* (treasuryfunctie)
- 2008: *Betaalde baan* (loonkostensubsidieregeling)
- 2008: *UW Holding BV* (sturing en toezicht)
- 2007: *Gericht en geregeld* (handhaving van regels)
- 2007: *Berichten aan burgers* (persberichten)
- 2006: *Maak werk van bijstand* (re-integratiebeleid)

Over het re-integratiebeleid geven wij in de publicatie in mei 2010 een eerste stand van zaken. In 2010 zullen wij een verdiepend onderzoek uitvoeren (publicatie: eind 2010).

Het meest recente onderzoek, *Project Stationsgebied* (mei 2009), hebben we buiten het vervolgonderzoek gehouden. De raadsbesluiten zijn nog te recent voor een vervolgonderzoek (7 juli 2009). De Interne Auditafdeling brengt in 2010 wel een rapport uit over 'interne beheersing van grote projecten', in opdracht van de subcommissie Controle en Financiën. In dit onderzoek gebruiken zij de *Checklist informatievoorziening grote projecten*, die wij bij ons rapport *Project Stationsgebied* hebben uitgebracht, om de informatievoorziening aan de gemeenteraad te beoordelen.³

Leefbaarheidsbudget

Het leefbaarheidsbudget is een flexibel budget voor bewonersinitiatieven, van EUR 700.000 per wijk (2010). Het doel van het leefbaarheidsbudget is de leefbaarheid te vergroten en de participatie van de inwoners van Utrecht aan het bestuur van de stad te versterken. In maart 2009 bracht het college van B&W een evaluatierapport uit over het leefbaarheidsbudget. De Rekenkamer besloot de raadsbehandeling van het rapport af te wachten en te bezien of haar voorgenomen onderzoek nog nodig was. Wij concludeerden dat niet alle relevante aspecten van het leefbaarheidsbudget voldoende aan de orde zijn geweest in de raad. Op deze aspecten (de doelgerichtheid en het inzicht in de doeltreffendheid van het leefbaarheidsbudget) hebben wij een kort onderzoek gericht. De procedure van ambtelijk en bestuurlijk wederhoor is in februari 2010 opgestart. Publicatie staat gepland voor mei 2010.

Onderwijshuisvesting

De Rekenkamer voert een onderzoek uit naar de resultaten van het onderwijshuisvestingsbeleid. Wij doelen daarmee op de Masterplannen Voortgezet Onderwijs (2002) en Primair Onderwijs en (Voortgezet) Speciaal Onderwijs (2006). Het onderzoek is gericht op het in beeld brengen van de resultaten van de Masterplannen en de succes- en faalfactoren bij het realiseren van adequate huisvesting voor onderwijsinstellingen. Het onderzoek is gestart in het voorjaar van 2009. In het najaar bleek dat wij méér tijd nodig hebben voor de afronding van het onderzoek dan voorzien; de materie is complex en door de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling was een eigen onderzoek opgestart naar het Masterplan Primair Onderwijs. Publicatie van het rekenkamerrapport vóór de verkiezingen van 3 maart 2010 was daardoor niet meer haalbaar. De Rekenkamer besloot de andere onderzoeken (het vervolgonderzoek en leefbaarheidsbudget) voorrang te geven en het rapport over onderwijshuisvesting direct na de zomer van 2010 uit te brengen. Uiteraard zullen actuele ontwikkelingen in het rapport verwerkt zijn.

³ Interne Auditafdeling (17 december 2009). Auditplan Interne beheersing grote projecten.

Nieuw onderzoek

Na de zomer 2010 vragen wij de raad suggesties te geven voor nieuw te starten onderzoek in 2010 en 2011. Voor 2010 hebben wij nu één nieuw onderzoeksonderwerp geselecteerd: de Aanpak luchtkwaliteit (zie kader 1).

NIEUW ONDERZOEK

STARTMOMENT

- ♦ **AANPAK LUCHTKWALITEIT**
Een gezamenlijk vergelijkend onderzoek van de Rekenkamers van de G4 en de Randstedelijke Rekenkamer

Juni 2010

Kader 1 Selectie onderwerp Aanpak luchtkwaliteit

De leden en directeuren van de Rekenkamers van de grote vier steden en de Randstedelijke Rekenkamer (van de provincies Lelystad, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland) overleggen drie keer per jaar over alle relevante aspecten van het rekenkamerwerk (NVRK Kring G4+1 Rekenkamers). In 2009 is voor het eerst een onderzoekersdag georganiseerd door de Kring G4+1. De organisatie was in handen van de Rekenkamer Utrecht en stond in het teken van gezamenlijk (vergelijkend) onderzoek. De aanleiding voor dit thema was dat gemeenteraden vaak willen weten hoe hun eigen gemeente er voor staat in vergelijking met andere gemeenten. Bovendien is de vooronderstelling dat de ene gemeente kan leren van de andere en dat de rekenkamers de goede praktijken kunnen identificeren en zichtbaar maken.

Voor de onderzoekersdag bracht iedere Rekenkamer één onderwerp in dat gezamenlijk kan worden onderzocht. Dit waren de onderwerpen: externe inhuur; duurzame overheid; luchtkwaliteit; Europese gelden (EFRO) en ICT en communicatie met burgers. Het onderwerp 'Aanpak luchtkwaliteit' is geselecteerd voor een gezamenlijk vergelijkend onderzoek.

Het onderzoek Aanpak luchtkwaliteit zal in nauwe samenwerking worden uitgevoerd met de G4+1 Rekenkamers. De gezondheidsrisico's van slechte lucht en het belang van gericht beleid op lokaal niveau vormen voor de Rekenkamers de belangrijkste aanleidingen voor het onderzoek (zie kader 2).

Kader 2 Aanpak luchtkwaliteit

Slechte luchtkwaliteit bedreigt de gezondheid van burgers en de leefbaarheid van delen van steden en provincies. In het luchtkwaliteitsbeleid staan de normen van de Europese Unie voor de uitstoot van fijn stof en stikstofdioxide centraal. Op 1 augustus 2009 is het Nationaal Samenwerkingsprogramma luchtkwaliteit (NSL) in werking getreden, waaraan de steden en provincies een bijdrage leveren. In de jaren daarvoor (2005 - 2008) hebben de steden en provincies al maatregelenpakketten vastgesteld. De Algemene Rekenkamer constateerde in maart 2009 dat het Nederlandse luchtkwaliteitsbeleid langzaam op gang is gekomen en stelt dat de mate waarin het nationale luchtkwaliteitsbeleid succes heeft mede afhangt van hoe er op lokaal niveau invulling aan wordt gegeven.⁴

⁴ Algemene Rekenkamer (2009). Milieueffecten wegverkeer. Haalbaarheid van de beleidsdoelstellingen voor een schoon, zuinig en stil wegverkeer.

Het gezamenlijke onderzoek is gericht op beoordeling en vergelijking van:

- ◆ de maatregelenpakketten (kosten en prestaties) en de onderbouwing van het beleid in de betreffende steden en provincies;
- ◆ de mate waarin de aangekondigde maatregelen zijn uitgevoerd (prestaties);
- ◆ de betekenis van de maatregelen voor de aanpak voor lokale knelpunten; gebieden in de gemeenten en provincies waar de luchtkwaliteit slecht is (casusstudie);
- ◆ de werking van een specifieke maatregel in de betreffende steden en provincies; een maatregel met een grote beoogde impact op de luchtkwaliteit (casusstudie).

De Rekenkamers zullen een oordeel geven over de onderbouwing van het luchtkwaliteitsbeleid (is de effectiviteit van het beleid gewaarborgd?), de voortgang (zijn de beoogde prestaties geleverd?) en *best practices*, risico's en knelpunten benoemen. Als de lokale aanpak om de luchtkwaliteit te verbeteren onvoldoende van de grond komt zullen de Rekenkamers de oorzaken benoemen.

Het onderzoeksplan ontvangt de raad vóór het zomerreces 2010. Het college van B&W bieden wij aan om een mondelinge toelichting te geven. Bij deze gelegenheid kan het college van B&W de Rekenkamer aandachtspunten voor het onderzoek meegeven.

Volgonderwerpen

Naast de uitvoering van de onderzoeksprojecten zullen wij ons breed blijven oriënteren op onderwerpen voor een 'rekenkamerbrief' of nieuw onderzoek in 2010 of 2011. Met een 'rekenkamerbrief' bedoelen wij een korte rapportage met aanbevelingen op basis van een klein onderzoek (doorlooptijd: circa 2 maanden).

In ieder geval de onderwerpen financiën en financiële risico's van het Project Stationsgebied en de deelprojecten Muziekpaleis en Bibliotheek zullen wij op de voet volgen. Daarnaast volgen wij de ontwikkelingen voor de onderwerpen op de groslijst (zie bijlage 2).

2.4 WAT GAAT HET KOSTEN?

Financieel overzicht 2008 en 2009 (in EUR)

	BEGROTING 2009	JAARREKENING 2009	BEGROTING 2010
Personeelskosten stafbureau	230.000	236.000	263.000
Honorering leden	40.000	43.000	43.000
Bureaunkosten	16.000	26.600	16.000
Onderzoek uitbesteed	33.000	21.500	4.000
Overig uitbesteed werk	16.000	17.500	16.000
TOTAAL	335.000	344.600	342.000

Personeelskosten (3,6 fte)

De Rekenkamer heeft ervoor gekozen de staf te versterken ten koste van externe inhuur van onderzoekscapaciteit. Vanaf 2010 beschikt de Rekenkamer over circa 3 fte zuivere onderzoekscapaciteit. De secretaris heeft, naast zijn onderzoek, coördinerende taken. Voor de administratieve ondersteuning huren wij een werkstudent in.

Honorering leden

De honorering van de leden van de Rekenkamer ligt vast in de Verordening Rekenkamer Utrecht (2005). In 2010 loopt de benoemingstermijn af van enkele leden. Wij zullen hierover in overleg treden met het presidium (zie kader 3).

Kader 3 Leden Rekenkamer Utrecht

De leden van de Rekenkamer Utrecht worden door de gemeenteraad benoemd voor zes jaar en kunnen worden herbenoemd (artikel 81c van de Gemeentewet). De leden zijn geselecteerd op deskundigheid op de gebieden beleidsanalyse en evaluatieonderzoek, en bedrijfsvoeringonderzoek, overheidsfinanciën en financiële verslaglegging. De leden hebben verder geen professionele binding met de gemeente Utrecht (noch bestuurlijk, noch ambtelijk noch als extern adviseur).

De voorzitter, de heer De Boer, is benoemd in 2000 (Rekenkamercommissie)⁵ en herbenoemd in 2005. Zijn termijn loopt eind 2010 af. De heer Bijl is benoemd in 2005; zijn termijn loopt eind 2010 af. De heer Bukkems is benoemd in 2007; zijn termijn loopt eind 2012 af. De heer Degenhart is in 2005 benoemd tot plaatsvervangend lid; zijn termijn loopt eind 2010 af.

Bureaunkosten

Onder de bureaunkosten vallen de kosten voor ICT en kantoorbenodigdheden, opleidingskosten, het lidmaatschap van de Nederlandse vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies, etc.

Onderzoek uitbesteed

Het budget voor het inhuren van onderzoekscapaciteit is sterk teruggebracht. Dit hangt samen met de keuze van de Rekenkamer om de staf verder te versterken. Wij houden een klein bedrag aan voor als er de behoefte is aan advies over met ons onderzoek samenhangende inhoudelijke vragen.

Overig uitbesteed werk

Deze post is voor de ontwerp- en drukkosten van onze publicaties.

⁵ De Rekenkamercommissie Utrecht is de rechtsvoorganger van de Rekenkamer Utrecht. In de Rekenkamercommissie zaten, anders dan in de Rekenkamer, ook raadsleden.

BIJLAGE 1 Publicaties Rekenkamer Utrecht

Alleen de publicaties van de Rekenkamer vanaf 2005 zijn opgenomen. Een volledig overzicht van publicaties van de Rekenkamer(-commissie) vindt u op de website www.rekenkamer.utrecht.nl

Onderzoeksrapporten 2009

- ◆ *Jeugd en veiligheid – wordt gevolgd. Vervolgonderzoek naar het jeugd-en-veiligheidsbeleid van de gemeente Utrecht (oktober 2009).*
- ◆ *Project Stationsgebied. Informatievoorziening aan de gemeenteraad van Utrecht (mei 2009). Inclusief Checklist Informatievoorziening Grote Projecten.*

Onderzoeksrapporten 2008

- ◆ *Betrokken van buiten - wordt vervolgd. Vervolgonderzoek naar externe inhuur bij de gemeente Utrecht (november 2008).*
- ◆ *Betaalde baan - een onderzoek naar de loonkostensubsidieregeling van de gemeente Utrecht (juni 2008).*
- ◆ *UW Holding BV - sturing en toezicht door de gemeente Utrecht (februari 2008).*

Onderzoeksrapporten 2007

- ◆ *Gericht en geregeld. Een onderzoek naar handhaving van regels door de gemeente Utrecht (oktober 2007).*
- ◆ *Berichten aan burgers. Een onderzoek naar de persberichten van de gemeente Utrecht (oktober 2007).*
- ◆ *Gaten in het geheugen – wordt gevolgd. Vervolgonderzoek naar het archiefbeleid van de gemeente Utrecht (mei 2007).*

Onderzoeksrapporten 2006

- ◆ *Maak werk van bijstand. Een onderzoek naar de reïntegratie van bijstandsgerechtigden in de gemeente Utrecht (oktober 2006).*

Onderzoeksrapporten 2005

- ◆ *Betrokken van buiten. Een onderzoek naar externe inhuur bij de gemeente Utrecht (augustus 2005).*
- ◆ *Jeugd en veiligheid. Een onderzoek naar het jeugd-en-veiligheidsbeleid van de gemeente Utrecht (mei 2005).*

Rekenkamerbrieven

- ◆ *2008-01 (januari 2009). Uitgezette gelden - in ijzer en beton.*
- ◆ *2006-03 (juni 2006). Regelingen schadecompensatie gemeente Utrecht.*
- ◆ *2006-02 (juni 2006). Grondexploitatie Leidsche Rijn – wordt gevolgd.*
- ◆ *2006-01 (mei 2006). Beoordeling Verantwoording 2005.*
- ◆ *2005-02 (oktober 2005). Bedrijfsvoering - wordt gevolgd.*
- ◆ *2005-01 (april 2005). De som opgemaakt. Beoordeling Programmaverantwoording 2004.*

Overige publicaties

- ◆ *Over plussen en minnen... Informatiebrochure Rekenkamer Utrecht. Herziene uitgave (maart 2010).*

BIJLAGE 2 Groslijst onderzoeksonderwerpen

- ◆ Financiën en financiële risico's project Stationsgebied
- ◆ Bedrijventerreinen en kantoorontwikkeling
- ◆ Asbest – handhaving van regels
- ◆ Krachtwijkenbeleid
- ◆ Onderhoud en vernieuwing van de openbare ruimte
- ◆ Wet maatschappelijke ondersteuning
- ◆ Interne controle gemeente Utrecht ('controlehuis')
- ◆ Externe fondsen (GSB; EU-fondsen zoals EFRO)

BIJLAGE 3

De checklist is opgesteld op basis van de onderzoeksbevindingen van het onderzoek *Project Stationsgebied. Informatievoorziening aan de gemeenteraad van Utrecht.*

CHECKLIST INFORMATIEVOORZIENING GROTE PROJECTEN

Cruciale informatie voor de gemeenteraad om kaders te kunnen stellen en te kunnen controleren

I. Bij de start van het project (verkennde fase)

- ✓ Er is een heldere probleemanalyse
- ✓ Er worden meerdere alternatieve oplossingsrichtingen aangegeven
- ✓ De aannames die zijn gemaakt in de oplossingsrichtingen zijn expliciet gemaakt en onderbouwd
- ✓ Er is een maatschappelijke kosten-batenanalyse uitgevoerd
- ✓ Er is zonodig een 'second opinion' uitgevoerd

Bovengenoemde stappen leiden tot een plandocument, dat wordt vastgesteld door de raad. Bij een groot, langlopend project is het aan te raden ook bij belangrijke deelplannen deze stappen te doorlopen

II. Komen tot heldere afspraken tussen raad en college (besluitvormende fase)

- ✓ Doelstellingen zijn helder en meetbaar geformuleerd: wat wil de gemeente bereiken? Geconcretiseerd met behulp van indicatoren en normen (met streefwaarden). Bij ruimtelijke projecten is een plankkaart van "hoe het gaat worden" (beoogd eindbeeld) onmisbaar

Bij nieuwe besluitvorming moet het college van B&W altijd:

- ✓ De besluitenhistorie toelichten
- ✓ Beslispunten expliciet formuleren (géén hele documenten vaststellen, maar alleen de afwijkingen van het eerder vastgestelde kader)
- ✓ Duidelijkheid scheppen over de verdere inbreng van de raad (de volgende stappen in de besluitvorming)

III. Informatievoorziening gedurende de looptijd van het project (uitvoering)

Jaarlijkse verantwoordingsrapportage over het totale project:

- ✓ De inhoudelijke ontwikkeling van het project (wat willen we bereiken en wat wordt er bereikt?)
- ✓ De planning (aanvankelijk en actueel)
- ✓ De financiën (kosten en opbrengsten)
- ✓ De risico's voor de realisatie van de inhoudelijke doelen, de planning en de kosten en opbrengsten

Belangrijke afwijkingen van het plandocument dienen expliciet te worden toegelicht:

- ✓ Inhoudelijke veranderingen
- ✓ Veranderingen in de planning
- ✓ Veranderingen in kosten/opbrengsten
- ✓ Veranderingen in het risicoprofiel

Alle informatie dient juist te zijn en tijdig verstrekt te zijn.

CHECKLIST

INFORMATIEVOORZIENING

GROTE PROJECTEN

Cruciale informatie voor de gemeenteraad om kaders te kunnen stellen en te kunnen controleren

BEGRIPPEN

Kaderstellende rol gemeenteraad

Vooruitkijkend geeft de raad het kader aan (doelstellingen en normen) waarbinnen de uitvoering van het project door het college van B&W kan plaatsvinden

Controlerende rol gemeenteraad

Terugkijkend beoordeelt de gemeenteraad in hoeverre de uitvoering door het college van B&W recht heeft gedaan aan het afgesproken kader van doelstellingen en normen

Probleemanalyse

Beschrijving van de maatschappelijke problemen (aard, omvang, oorzaken) die de gemeente wil oplossen met het project

Oplossingsrichtingen

Uiteenzetting over alternatieven waaruit de gemeenteraad kan kiezen bij de aanpak van de gesignaleerde problemen (bijvoorbeeld: fysieke en/of sociale interventies)

Aannames

De uitgangspunten die in de oplossingsrichtingen worden gehanteerd, die mede kunnen bepalen of de beoogde doelen van het project worden gehaald. Bijvoorbeeld: de verwachting van de vraag naar kantoorruimte of de vooronderstelde relatie tussen inrichting van de gebouwde omgeving en de beleving van sociale veiligheid

Maatschappelijke kosten-batenanalyse

Een afweging van de voor- en nadelen van de oplossingsrichtingen, uitgedrukt in financieel en maatschappelijk kapitaal

'Second opinion'

Een beoordeling door een onafhankelijke en ter zake kundige partij van bijvoorbeeld de probleemanalyse, de oplossingsrichtingen, de kosten-batenanalyse, de projectbeheersingssystemen

Heldere doelstellingen/eindbeeld

De situatie die de gemeente beoogt te bereiken met het project, in de tijd geplaatst, en in eenduidige en tastbare begrippen en indicatoren gevat. Bij een ruimtelijk project is een kaart met een beoogde eindsituatie (gebouwen, wegen en pleinen) onmisbaar, als aanvulling op de doelstellingen

Inhoud project

De inhoudelijke doelstellingen (wat wil de gemeente bereiken?) en vertaling daarvan in concrete (bouw)plannen

Risico's voor het project

De factoren die het bereiken van de doelen van het project (inhoud, planning, financiën) in de weg kunnen zitten

De Rekenkamer Utrecht wil door middel van onderzoek bijdragen aan het verbeteren van de doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid, het beheer en de organisatie van de gemeente Utrecht. Met haar rapporten beoogt ze de controlerende functie van de gemeenteraad te versterken. Voor de bevolking van de gemeente Utrecht wil ze zichtbaar maken hoe publiek geld wordt besteed en wat er terecht komt van de beleidsvoornemens van de gemeente.